

Erőszakos online szélsőségesség

Extremismul violent online

Violent Online Extremism

KUTI Csongor PhD

assistant professor, University of Arts Tîrgu Mureş

kcsongi@yahoo.com

Abstract: *This paper represents a brief survey of violent online extremism, between myth and reality, as a challenge for liberal democracy, and as „generation Z” (millennials) confronts it. Various researches have demonstrated that „generation Z” does rely to a lesser degree on traditional media, its primary source of information being social media, and its primary means is some mobile device or PC. This fact results in a rootless competition between content providers to acquire consumers’ attention and foreshadows a new paradigm in content distribution, in which content producers lose control over distribution in favor of social media networks. In this context, the under-regulation of online content production in comparison to traditional media, appears highly relevant. In the same time, due to the wave of terror that sweeps through Europe in the current years, there is a high risk of big-brother style surveillance and potential arbitrariness unnoticeably becoming part of our every-day life.*

Keywords: *social media, terrorism, liberal democracy*

Absztrakt: *Jegyzetem az erőszakos online szélsőségességről szól, mítosz és valóság között, a liberális demokrácia megkísértéseként, és ahogyan a „Z-generáció” konfrontálódik vele. Különböző kutatások kimutatták, hogy a „Z-generáció” kevésbé támaszkodik a hagyományos médiára, elsődleges információforrása a közösségi média és elsődleges eszköze valamilyen mobileszköz vagy a személyi számítógép. Ez a tény kíméletlen versenyt eredményez a tartalomszolgáltatók között a fogyasztók figyelmének megszerzése érdekében, és új paradigmát sejtet a tartalomközvetítés terén, amelyben a tartalomgyártók elvesztik ellenőrzésüket a közvetítés felett a közösségi média-hálózatok javára. Ebben a kontextusban kiemelkedően relevánsnak tűnik a tény, hogy az online tartalomgyártás és közvetítés a hagyományos médiával szemben igencsak alul-szabályozott. Ugyanakkor, a Nyugat-Európán végigsöprő*

terrorhullám nyomán jelentős a veszélye annak, hogy a nagy testvér-szerű megfigyelés és potenciális önkényesség észrevétlenül mindennapi életünk részévé váljék.

Kulcsszavak: *közösségi média, terrorizmus, liberális demokrácia,*

Egy.

Különböző kutatások kimutatták, hogy a „Z-generáció” kevésbé támaszkodik a hagyományos médiára, elsődleges információforrása a közösségi média és elsődleges eszköze valamilyen mobileszköz vagy a személyi számítógép¹. Egy másik felmérés szerint, a Facebookot az Egyesült Államok felnőtt lakosságának 40 százaléka tekinti hírforrásnak.²

A televíziós műsorszolgáltatás drága. Egyrészt, Romániában a televíziós (és rádiós) műsorszolgáltatás szinte kizárólag kereskedelmi alapon történhet (kivételt mindössze az oktatási intézmények, az egyházak és a közigazgatási hatóságok képezhetnek). Másrészt, a szolgáltatóknak számos formai, műszaki és tartalmi feltételnek is eleget kell tenniük, amelyeket különböző jogszabályok határoznak meg (Audiovizuális Tv., Tartalomszolgáltatási kódex, a Nemzeti Audiovizuális Tanács határozatai stb.). A feltételrendszerben nincsen lényegi eltérés a helyi, a regionális vagy az országos lefedettséget biztosító televíziók tekintetében. A nézőkhöz való eljutás az újonnan induló televíziós vállalatok esetében a legnehezebb, hiszen amennyiben saját műsorterjesztési hálózattal nem rendelkeznek, jelenleg a kábeles vagy a műholdas terjesztők hálózatába kell beküzdeniük magukat. Szintén komoly kihívás a hiteles nézettségi adatok megszerzése, hiszen ennek a mechanizmusa, amiként a televíziós piac egésze, úgy lett kialakítva, hogy a nagy médiatörzstők tagjaként működő szolgáltatók érdekeit szolgálja, egyúttal korlátozva az új szereplők belépését.

Ezzel szemben, az online műsorszolgáltatónak nem kell megküzdenie a piac önvédelmi mechanizmusaival: sem a terjesztői hálózatokra, sem pedig a hiteles nézettség-mérőkre nincs ráutalva.

Műsorgyártói szempontból, az online közvetítésnek egyelőre vitathatatlan előnye, hogy egyetlen, rövid terjedelmű (15-30 perc) műsor (vagy sorozat) elkészítésével

---

¹ *Deloitte Annual Digital Democracy Survey*. 2015. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/technology-media-telecommunications/us-tmt-deloitte-digital-democracy-executive-summary.pdf>; letöltve: 02.12.2016.

² GOTTFRIED, Jeffrey, SHEARER, Elisa. 2016. *News Use Across Social Media Platforms 2016*. *Pew Research Center*. Elérhető: <http://www.journalism.org/2016/05/26/news-use-across-social-media-platforms-2016/>; letöltve: 02.12.2016.

és nyilvánosságra hozásával is tekintélyes számú nézettséget lehet megvalósítani, teljes műsorfolyam megszerkesztésének szükségessége nélkül.

Az audiovizuális tartalmak interneten történő közvetítésére – Romániában – jelenleg gyakorlatilag semmiféle szabályozás nem vonatkozik: sem formai, sem műszaki, sem tartalmi tekintetben. Az egyetlen közös pontja az audiovizuális tartalom hagyományos és online közvetítésének a jogdíj-kötelezettség.³

Kettő.

Az online töltött idő, az online tevékenységek száma és a különböző platformokra fordított figyelem mértéke exponenciálisan növekszik.

A Google felmérése szerint, az android felhasználók átlagosan 25 applikációt telepítenek készülékükre, amelyekből átlagosan 4-5-öt használnak napi rendszerességgel. Ezek közül is, a legtöbb időt egy bizonyos közösségi médiára szentelnek. (Bell, 2016)

2015-ben a Snapchat (Discover App), a Twitter (Moments) és az Apple (Apple News), 2016-ban pedig a Facebook (Instant Articles) dobott piacra sajtószemlélő alkalmazásokat, amelyeken belül az egyes brandek (mint a BuzzFeed, Wall Street Journal, Vice stb.) saját csatornákat is kaphatnak. Ezáltal a kiadók közvetlenül az alkalmazásokon publikálhatnak, meghatározva mobil fogyasztóik számát.⁴ Ez azonban igen magas rizikófaktorú stratégia, hiszen a tartalomkészítők elveszítik a közvetlen kapcsolatot fogyasztóikkal, az ellenőrzést az útvonal felett, amelyen a történeteik célba érhetnek. A sok millió felhasználó és a napi sok ezernyi szerkesztett tartalom (cikk, fotó, videó) egymásra találását algoritmusok segítik elő, amelyek eldöntik, hogy mi új, fontos és népszerű, és hogy kinek mit kellene látnia.

Három.

2015. június 16-i ítéletében az Emberi Jogok Európai Bíróságának nagytanácsa úgy döntött a Delfi kontra Észt Köztársaság ügyben,⁵ hogy egy weboldal üzemeltetői felelősségre vonhatók a megjelenő felhasználói hozzászólások tartalmáért. A Delfi Észtország egyik legnépszerűbb hírportálja, amely naponta hozzávetőleg háromszáz kommentálható cikket közöl. Moderálási szabálya egyszerű: nincs előze-

3 KUTI, Csongor. 2016. Audio-vizuális tartalomszolgáltatás és a szerzői jogok jövője, prezentáció, 9. Új Média Konferencia, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely, 2016 március 18.

4 KUTI, uo.

5 Delfi AS v. Estonia. *European Court of Human Rights*, 64569/09, 2013. október 10. Elérhető: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126635>; letöltve: 02.12.2016.

tes szűrés, de a sértő tartalmakat bejelentés alapján megvizsgálják, és meghozzák a szükséges intézkedéseket. Egyik 2006-ban publikált cikkhez fűzött több sértő megjegyzés okán az észb bíróságok megállapították a weboldal üzemeltetőjének felelősségét. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának meglátása szerint, mivel a hivatkozott megjegyzések extrém módon sértőek voltak, továbbá az üzemeltető üzleti politikájának része a kommentárok közzétételére való buzdítás, illetve mivel csak késedelmesen (hat hét után) kerültek eltávolításra, kellő alapot nyújtottak a szólásszabadság korlátozására az emberi méltóság nevében.

Négy.

Közhely, hogy a jelenleg leghírhedtebb terror-franchise, az Iszlám Állam, előzménytelenül használja az internet, és azon belül a közösségi média adta lehetőségeket: professzionális videók a YouTube-on, naponta több tízezer tweet és re-tweet, számtalan terror-vonzatú bejegyzés és megosztás. Ez a propaganda-gépezet elsősorban a fiatalokat célozza, arra biztatván őket, hogy utazzanak Közel-Keletre, és csatlakozzanak a harcoló csapatokhoz, vagy kövessenek el erőszakos cselekményeket saját környezetükben. Egyes nézetek szerint az online szervezési taktikák hasonlatosak a pedofilok által alkalmazott behálózási módszerekhez.

Elemzők szerint ez a rendkívül aktív online propagandagépezet jelentős mértékben hozzájárult a szekuláris demokráciákban élő muszlim közösségek egyes tagjainak radikalizálódásához, a felerősödő erőszakhullámhoz, illetve több ezer nyugati állampolgárságú fiatalnak az Iszlám Állam területére való migrációjához (Blaker, 2015; Anwar, 2015).

Vannak azonban ellenvélemények is, amelyek szerint igencsak vékonyka, erőltetett a közösségi média és a demokratikus társadalmakban terjedő szélsőségesség és erőszak közötti összefüggés. Eszerint azokban a társadalmakban, ahol a technológia terjedése akadálytalan volt, a radikális iszlám visszaszorult (Howard, 2015).

Öt.

Az egyes államok egyre inkább érdekeltté váltak a különféle technikák, intézményes struktúrák és újfajta együttműködési lehetőségek terrorellenes perspektívából való feltérképezésében. Az egyes elemek önmagukban nem jelentenek újdonságot, de a pánikszerű bevetésük valószínűségnek növekedése elképzelhetővé tesz akár egy alkotmányos paradigmaváltást is a „jó idők szabad rendszeréből” a „rossz idők biztonságos rendszere” irányába (Sajó, 2006).

A terrorellenes intézkedések, különösen azok, amelyek a nemzetközi terrorista fenyegetések ellen irányulnak, megelőző jellegűek. Olyan technikákon alapulnak, amelyeket veszélyes egyének vagy csoportok ellen dolgoztak ki (kábitószer-keskedők, pénzmosók, pedofilok stb.) és önmagukban nem jelentenek újdonságot. Ami új fejlemény, az az egyre kiterjedtebb megfigyelés során, jogi szempontból egyszerűen megszerzett információk büntetőjogi eljárás keretében bizonyítékként való (megkönnyített) felhasználásának rutinná válása. Hasonló módon, fennáll a szigorított határellenőrzés rutinná válásának lehetősége is, ami terrorellenes, újabban pedig menekültválság-kontextusban akár indokoltnak vagy kívánatosnak tűnhet (Sajó, 2006).

Ugyanakkor reménytelen vállalkozás minden terroristagyanús közösségi média regisztráció felfüggesztése, minden propaganda videó törlése, hiszen a mesebeli sárkányhoz hasonlatosan, amely a levágott fej helyett rögtön három újat növesztett, úgy bukkannak fel az újabbnál újabb regisztrációk és videók.

Összegzés

„Reméljük, hogy ez a média szempontjából nem egy új elnémitási fejezet, vagy annak felgyorsítása. Az új technológiák gyakran a legravaszabb és legmakacsabb politikai vagy bírói akadályokba ütköznek, de történelmi példák a hosszan tartó cenzúrázási kísérletek elbukására emlékeztetnek minket.”⁶

A racionális diskurzus első feltétele annak tudatosítása, hogy a terrorellenes intézkedések nem kizárólag a terroristákat érintik, hanem az egész közösséget. A globalizált modernség hétköznapi eszközei teszik lehetővé a nemzetközi terrorizmust, mint például az internet, a korlátlan határátlépés, a kommunikációs eszközök stb. Azon korlátozások, amelyek igyekeznek megakadályozni azt, hogy a terroristák felhasználhassák ezeket az eszközöket, minden felhasználó lehetőségeit korlátozni fogják (mobiltelefonok követése, hívások tárolása, e-mailek ellenőrzése, adatforgalom-követés, banki átutalások és kártyahasználat korlátozása stb.)

Az alkotmányosság szerepe, jelesen az elszigetelt, kis lélekszámú csoportok védelme nagyon erős felvetéseket fogalmaz meg a hatékonyság által diktált diskur-

⁶ Sajó András és Nona Tsotsoria bírák különvéleménye. *Delfi AS v. Estonia. European Court of Human Rights*, 64569/09, 2013. október 10. Elérhető: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126635>; letöltve: 02.12.2016

riminatív intézkedések ellen, mivel jelentős a veszélye annak, hogy a közhangulat és az előítélet, az adminisztratív tehetetlenség teljes, zömében ártatlan egyénekből álló közösségek ellen fordulhat, akik a rendes demokratikus mechanizmusok által képtelenek megvédeni magukat.

Nem kizárható, hogy a folyamatos, nagyméretű terrorfenyegetés olyan rendszert fog eredményezni, amelyikben az alapvető jogok sokkal jelentéktelenebb szerepet fognak játszani, mint napjainkban – ennek ellenére mégis egyfajta liberális demokrácia lesz, legalábbis annak legjobb változata, az adott körülmények között. De csakis abban az esetben, ha az egyének megértik és elfogadják az adott korlátozások ésszerűségét, és ha az egyének ésszerű föltevésai diktálják ésszerűen korlátozó választásaikat, amelyek bizonyított szükségéken alapulnak.

Ugyanarról az elővigyázatosságról van szó, amely az alapjogi (természeti, emberi, polgári) mozgalmakat is táplálta: tisztességes eljárás nélkül vagy kínvallatás nyomán elszaporodnak a hamis vallomások, az állami ügynökségek elfogulttá válhatnak, a szólás korlátozása elfojtja az igazságot és az innovációt, a vallásszabadság korlátozása, az etnikai és más megkülönböztetések ellenérzéseket és újabb „ellenségeket” szülhetnek (Sajó, 2006).

Hivatkozások:

ANWAR, Aamer. 2015. How ISIS's \$2B Budget Helps It Recruit Western Teenagers to Terrorism. *CNN*, March 27, 2015. Elérhető: <http://www.cnn.com/2015/03/27/opinions/aamer-isis-recruiting-western-teenagers/>; letöltve: 03.12.2016.

BELL, Emily. 2016. Facebook is eating the world. *Columbia Journalism Review*, March 2016. Elérhető: http://www.cjr.org/analysis/facebook_and_media.php; letöltve: 04.12.2016.

BLAKER, Lisa. 2015. The Islamic State's Use of Online Social Media. *Military Cyber Affairs*, Vol. 1, No. 1, Article 4. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/2378-0789.1.1.1004>. Elérhető: <http://scholarcommons.usf.edu/mca/vol1/iss1/4>; letöltve: 03.12.2016.

HOWAR, Philip N. 2015. The Myth of Violent Online Extremism. *Yale University Press Official London Blog*, February 6, 2015. Elérhető: <http://yalebooksblog.co.uk/2015/02/06/myth-violent-online-extremism/>; letöltve: 02.12.2016.

SAJÓ, András. 2006. From Militant Democracy to the Preventive State?. *Cardozo Law Rev.*, Vol. 27: 2255-2294, March 2006.